

Viron vaikutuksia Tarton yliopistossa opiskelevien suomalaisten äidinkielessä

Johdanto

Tarton yliopistosta on tullut viime vuosina ulkomaalaisopiskelijoille suosittu ja houkutteleva opiskelupaikka. Korkeakoulujen välisten sopimusten mukaan tarjoaa Tartto ulkomaalaisnuorille lukukaudeksi tai kahdeksi mukavia opiskelumahdollisuuksia vaihto-opiskelijoina. Lääketieteellisessä tiedekunnassa on ulkomaalaisosasto, jossa kahden englanninkielisen opiskeluvuoden jälkeen jatketaan viroksi. Kielikeskuksen viron tehokurssit valmentavat vuosittain noin 30 suomalaista vironkielisiin aineopintoihin. Joka vuosi valitaan melko isosta hakijoiden joukosta 25 opiskelemaan viroa, sen kulttuuria ja historiaa.

Suuri enemmistö Tartossa opiskelevista ulkomaalaisista on suomalaisia, esim. 1998/1999 täällä opiskelee noin 300 suomalaista. Monet heistä ovat uusia, vasta-aloittelijoita, mutta joukossa on suomalaisia nuoria, jotka ovat opiskelleet Tarton yliopistossa jo viisi-kuusi, jopa kahdeksan lukuvuotta.

Koska suomi ja viro ovat läheisiä sukulaiskieliä, ei viron passiivinen omaksuminen aiheuta isoja vaikeuksia. Vähän vaikeampaa on saada passiiviset tiedot aktiivisiksi, mutta viron kieliympäristö toimii tässäkin vaiheessa hyvänä apurina. Kokemukset osoittavat, että neljän tehokkaan kuukauden jälkeen (400 tuntia viroa) pystyvät suomalaiset melko vaivattomasti jatkamaan opiskeluaan viroksi.

Viron ja suomen kielten läheisyys saattaa aiheuttaa myös ongelmia: Tartossa asuvien suomalaisten äidinkieli saa hiipiviä vaikutteita virosta. Aluksi ehkä otetaan käyttöön vironkielisiä sanoja, "opiskelijatermejä" (*ylikoulu* pro *yliopisto*, vi

ülükool; päähuone pro päärakennus, vi peahoone; yhiselämy pro opiskelija-asuntola, vi ühiselamu) – koska vironkieliset sanat tuntuvat suomalaisen korvaan niin huvittavilta.

Vironkielisiä opiskelijatermejä käyttävät puheessaan muutkin ulkomaalaisopiskelijat, koska sanasto kiinnostaa outoudellaan. Joskus on vaikeaa ja lähes mahdotontakin löytää sanoille vastineita omalla äidinkielellään. Sen lisäksi osoittaa tällainen sanankäyttö puhujan kuuluvan tiettyyn sosiaaliseen ryhmään. Opiskelijasanastolla on siis slangin tunnusmerkkejä.

Have you seen the koristaja (su siivooja) today?

Please go to the majajuhataja (su talonhoitaja) office.

I have next lecture in the peahoone (su päärakennus).

Where are you going? – To the söökla (su ruokala).

Pikkuhiljaa suomalaiset lakkaavat kiinnittämästä huomiota siihen, miten paljon vaikutteita heidän puheeseensa on tullut virosta. Suomalaiset opiskelijat ovat myöntäneet, että jos puhutaan suomea Tartossa ja puhekumppanillakin on sama viron kielen tausta, annetaan asian olla, ei ponnistella virolaisuuksia, eestismejä, vastaan. Tartossa puhuttu suomi on kehittynyt omituiseksi slangiksi, jossa on erittäin paljon leksiikaalisia, mutta myös muoto-opillisia interferenssejä sekä vaikutteita alkaen fonetiikasta ja päättyen syntaksiin ja pragmaatiikkaan. Kielikontakti Tartossa aiheuttaa konfliktin suomalaisten opiskelijoiden tavaessa vanhoja tuttujaan, perheenjäseniään ja muita ”perussuomalaisia”. Jos Tarton slangin käyttäjä muuttaa takaisin Suomeen, hän menettää kyllä nopeasti omituisen kielensä. Jos hänen asuinpaikakseen jää Viro, hänestä on tullut bilingvaali, jonka A- ja B-kielten vaikutukset toisiinsa tarjoavat interferenssi-ilmiöiden tutkijoille erittäin kiinnostavia tutkimuskohteita.

Onko perusteltua käyttää Tartossa opiskelevista suomalaisista bilingvaalin/kaksikielisen määritelmää? Kaksikieli-

syys on eri tieteenalojen ja eri tutkijoiden näkökulmasta erilaista.

Kun kielitiede tulkitsee kaksikieliseksi henkilön, joka hallitsee kaksi kieltä täydellisesti syntyperäisen puhujan tavoin tai pystyy ainakin tuottamaan täydellisiä mielekkäitä puhunoksia toisella kielellä ja tuntee ja hallitsee edes jonkin verran toisen kielen kieliopillisia rakenteita, niin kielisosiologialle on tärkeintä käyttökriteeri – kaksikielinen käyttää (tai pystyy käyttämään) kahta kieltä (useimmissa tilanteissa) omien toiveidensa ja yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti (Skutnabb-Kangas 1988: 63). Artikkelin kirjoittajan näkökulmasta on tärkeintä kaksikielisyyden määritelmässä silti sen pragmaattinen osa eli käyttö. Vaikka suomalaisopiskelijat eivät puhu viroa syntyperäisen kielenhallitsijan tavoin, he pystyvät kaikissa tilanteissa selviytymään myös virokseksi.

Artikkelissa käytetään esimerkkejä puhekielestä, joita kirjoittaja on poiminut suomalaisopiskelijoiden nauhoituksista ja opiskelijoiden ”itsetutkimuksista”. Kiitän tässä Annukka Katajaa, Liisa Hämäläistä, Minna Hamusta ja Mika Kerästä heidän avustaan aineiston keräämisessä. Tutkimustyö liittyy kirjoittajan Tarton yliopistossa pitämään kontrastiivisen kielioopin luentokurssiin.

Viron vaikutuksia suomalaisopiskelijoiden äidinkielessä

Joskus on vaikea päättää, ovatko muutokset opiskelijoiden suomessa viron vaikutusta tai puhesuomen kehittymisen yleisiä suuntauksia. Onhan puhesuomi Suomessakin lähestynyt viroa: possessiivisuffiksien käyttö on harvinaistunut, on huomattavasti loppuheittoa (varsinkin pitkän tavun jälkeen), analyttisyys lisääntyy jne. Tutkimuskohteena olleet opiskelijat silti ovat sitä mieltä, että viron kieliympäristö on korostanut heidän ja muiden Tarton suomalaisten puheessa kaikkia näitä suuntauksia.

Äänneoppi

Virossa jo vuosia asuvat suomalaiset todistavat, että heidän puheeseensa on "kotituttujen" mukaan tullut "ruotsalainen" korostus. Ääntämismuutoksista toiset osoittautuvat selvemmin viron vaikutuksiksi, toiset taas ovat saaneet virosta vain myönteisiä virikkeitä puhesuomen kehityskulkuun:

Sanapaino vierassanoissa on joskus virolaisittain siirtynyt jälkitavuihin:

biolo'gia, vi bioloo'gia

psykolo'gia, vi psühholoo'gia

anato'mia, vi anatoo'mia

Liudennus: l-äänteellä on taipumus tulla liudennetuksi: *Anna mull'e kans!* Myös s:n ääntämisessä on huomattu muutoksia. Muutokset eivät ole kuitenkaan säännöllisiä, ja äänteiden liudennus tapahtuu sellaisessakin ääniympäristössä, jossa virossa liudennusta ei ole (paitsi emfaattisessa tilanteessa, esim. pikkulasten kanssa kommunikoidessa). Suomalaisille viron liudennus tuottaa suuria vaikeuksia. Ponnistelu saattaa viedä hyperkorrektiuteen: liudennus on suomalaisvirossa tapauksissa, jossa sitä virossa ei oikeastaan olekaan. Se on omaltaan osaltaan tuottanut liudennustapauksia opiskelijoiden äidinkieleenkin.

Vokaalisointu poistuu joskus:

Täna (pro tänään, vi täna) *mul oli raskas päivä*

Mä alan jo kyllastua (pro kyllästyä, vi küllastuda)

Loppuheitto:

Uus lamp (pro uusi lamppu, vi uus lamp) *on kans eteises-sä, toiko äiti sen lampun?*

Muoto-oppi

Muoto-opissakin on joskus vaikea päättää, ovatko muutokset suomessa aiheutuneet virosta, kotidialektista vai puhekielen suuntauksista, koska suomen puhekieli on juuri viimeiset parikymmentä vuotta ollut samassa muutosvaiheessa kuin viro vuosisatoja sitten.

Analyyttisyys muodoissa: Viro on suomalais-ugrilaisessa kielikunnassa poikkeuksellinen fleksionsa takia, joka on johtanut suurempaan analyttisuuteen, kun taas suomi on säilyttänyt suomalais-ugrilaiset piirteensä – agglutinaation ja siitä johtuvan synteetion (katso Korhonen 1980). On todennäköistä, että viron muutokset ovat saaneet virikkeitä indoeurooppalaisesta kieliympäristöstä, jolla on ollut viroon rakenteellisia vaikutuksia. Viro on todistettu huomattavasti analyttisemmäksi kuin suomi (Metslang 1994: 11, katso myös Klaas 1996). Viime aikona ovat myös puhesuomessa alkaneet analyttiset muodot lisääntyä, mutta erittäin paljon analyttisuutta on Tartossa opiskelevien suomalaisten puheessa.

Postpositiokonstruktio sijamuodon sijasta:

Isillä on porot paidan päällä pro Isillä on poroja paidassa

vi Isal on põdrad särgi peal

Sie istut tuolin päällä pro Sie istut tuolilla

vi Sa istud tooli peal

Ootko sinä astunut jonkun terävän kiven päälle? pro Oot-

ko sinä astunut johonkin terävään kiveen?

vi Kas sa oled mõne terava kivi peale astunud?

Lattian päälle tarttis maton pro Lattialle tarttis maton

vi Põranda peale oleks vaipa vaja

Kysypä Jarin kädestä pro Kysypä Jarilta

vi Küsi ometi Jari käest

kanssa-konstruktio -kin -partikkelin sijasta:

Siinä on kans savupiippu pro Siinäkin on savupiippu
vi Siin on ka korsten
Se on kanssa rapu pro Sekin on rapu
vi Ka see on vähk

Partikkeliverbi tai ilmaisuverbi yksinkertaisen verbin sijasta:

Ivarin mummo kuoli pois pro Ivarin mummo kuoli
vi Ivari vanaema suri ära
Tein hänelle oven auki pro Avasin hänelle oven
vi Tegin talle ukse lahti
Mä tein sen jo puhtaaksi pro Mä puhdistin sen
vi Ma tegin selle puhtaks
Haluut sä tehdä tupakan? pro Haluut sä polttaa?
vi Kas sa tahad suitsu teha?
Hän teki lasin rikki pro Hän rikkoi lasin
vi Ta tegi klaasi katki

kans ~ kaa > ka: Puhe-suomessa on yleistä vaihtaa postpositio *kanssa*-konstruktiot *kaa* tai *kans*-konstruktioihin: minun *kaa*, mun *kans*, lähteä jonku *kaa*. Tarton suomalaisten puheessa huomaa sen lisäksi myös loppuheiton ja vokaa-lin lyhentymisen, postpositiosta on tullut jopa sijapäätte, kuten virossa:

Sä voit mennä Krissuka saunaan
vi Sa võid Krissuga sauna minna

Analyyttinen superlatiivi: Puhe-suomessakin on huomattavissa superlatiivissa kieliopillista redundanssia – liioittelua eli analyyttisen superlatiivin yleistymistä (*kaikkein*-rakenteet). Suomalaisopiskelijoiden puheessa on analyytisyys tässäkin lisääntynyt:

Musta se esitys oli kaikkein paras niistä pro Musta se esitys oli paras niistä
vi Minu arvates see ettekanne oli neist kõige parem

Omistusliitteiden vähäinen käyttö on "kotisuomalaisten" puheen viimeisten vuosikymmenien piirre, mutta Tartossa opiskelevilla lisääntyy huomattavan enemmän possessiivisen pronominin *oma* käyttöä, myös tapauksissa, jossa se ei virossakaan ole tarpeellista:

Se on kyllä mun oma kirja
vi See on küll minu raamat
Oot sä hakenut jo sun oman arvosanan?
vi Kas sa oled oma hinde juba kätte saanud?
Sun oma takki on eteisessä
vi Sinu jope on esikus
Siulle pitää omii kynii ostaa
vi Sulle peaks oma pliiatseid ostma

Viron abessiivikonstruktioissa käytetään usein myös prepositiota *ilma*. Suomalaisopiskelijoillakin on *ilman*-rakteita enemmän, jopa esiintyy liioiteltua eli viron vaikutteista käyttöä:

Ilman syömättä sä et jaksa pro Et sä jaksa syömättä
vi Sa ei jõua ilma söömata
Se on ilman sanomattakaan selvää pro Se on sanomattakin selvää
vi See on ilma sõnadetagi selge

si-tunnuksellisen imperfektin käyttö:

Mä lukisin (pro luin) jo kirjan loppuun
vi Ma lugesin raamatu läbi

Vaikka suomen komparaatio tapahtuu **partitiivilla**, käytetään Tartossa joskus **elatiivia**, kuten virossakin:

Aegviidu on Tapasta (pro Tapaa) kauempana
vi Aegviidu on Tapast kaugemal
Kyllä hän on aina minusta (pro minua) nopeampi
vi Ta on alati minust kiirem

Viron deminutiivisuffiksi -ke on muutamissa esimerkeissä tullut suomen *-nen* -liitteen tilalle: *hassuke, höpsöke, hupsuke*.

Lauseoppi

Viron objektin totaalisuuden ilmaisuksi ei useinkaan riitä pelkkä sijavaihtelu. Tilanne tulee resultatiiviseksi, jos genetiivisen tai nominatiivisen objektin rinnalla käytetään myös perfektiviadverbia: *Ta kustutab tuled* (NOM) *ära* 'Hän sammuttaa valot'; *Ta kirjutab referaadi* (GEN) *valmis* 'Hän kirjoittaa esseen'. Myös suomalaisopiskelijoista alkaa tuntua, että tilanteen rajautumista ei pystytä ilmaisemaan pelkästään synteettisellä tavalla (sijavaihtelulla), vaan että lisäksi tarvitaan adverbia:

Söin kaikki karkit pois pro *Söin kaikki karkit*
vi *Söin kõik kommid ära*
Luin jo kirjan läpi pro *Luin jo kirjan*
vi *Lugesin juba raamatu läbi*
Sammuta valo pois pro *Sammuta valo*
vi *Kustuta tuli ära*

Ulko- ja sisäpaikallissijojen käytössä on viron ja suomen välillä paljon yhteisiä piirteitä, mutta on tilanteita, jossa toinen kieli valitsee sisä- ja toinen ulkopaikallissijat (katso Uuspõld 1994). Suomalaisopiskelijoille on sekin alkanut tuottaa harmia:

Mä lähden ekalle kerrokselle pro *Lähden ekaan kerrokseen*
vi *Lähen esimesele korrusele*
Näillä kuvilla on mun serkut pro *Näissä kuvissa on mun serkut*
vi *Nendel piltidel on mu nõbud*

Muutoksia rektioissa:

Mulle tuntuu, että... pro *Minusta tuntuu, että...*
vi *Mulle* (ALL) *tundub, et...*

*Sit*ä mä kyllä uskon pro *Sen* mä kyllä uskon
vi *Seda* (PART) ma usun küll

Vaikka **sanajärjestys** on virossa ja suomessa pääosin sama, on erittäin hyvinkin viroa puhuvien suomalaisten puheessa sanajärjestysvirheitä. Tilastolliset, korpuksiin pohjautuvat tutkimukset ovat osoittaneet, että yleisin sanajärjestysero suomen ja viron välillä on subjektin ja verbin keskinäinen järjestys: virossa järjestys VERBI + SUBJEKTI on yleisempi kuin suomessa, ja vastaavasti suomessa SUBJEKTI + VERBI on selkeämmin hallitseva järjestys kuin virossa (Huumo 1994: 21). Viron sanajärjestys ei ole vielä ehtinyt merkittävästi vaikuttaa opiskelijoiden äidinkieleen, ja aineistossa oli vain muutamia esimerkkejä:

määrite+infinitiivi pro infinitiivi+määrite:

Siulle pitää omii *kynii* *ostaa* pro *Siulle* pitää *ostaa* omii *kynii*

vi *Sulle* peaks oma *pliiatseid* *ostma*;

Viron V2-säännön vaikutus: lauseen alkuun topikaalisitettu elementti (yleisimmin adverbiaali) laukaisee subjektin ja verbin inversion (Tael 1988: 37–38).

Suomeksi *on se* *savipiippu* pro *Suomeksi* *se on* *savipiippu*
vi *Soome keeles* *on see* *savipiippu*.

Prepositio postposition asemasta:

Pai-pai, *vasten* *lasia*... pro *Pai-pai*, *lasia* *vasten*...
vi *Pai-pai*, *vastu* *klaasi*

Sanasto

Eniten interferenssejä tuottaa opiskelijoiden sanastoon opiskelu viron kielellä. Yliopistossa ja kursseilla käytetään viroa. On luonnollista, että muutaman vuoden opiskelun jälkeen suomalaiselle tuottaa vaikeuksia puhua aineestaan äidinkielellä: termithän on kaikki omaksuttu viroksi tai

englanniksi. Seuraavissa sanastoesimerkeissä tarjotaan vain yleisiä arkielämän interferenssejä, erikoisalojen sanasto on jätetty pois.

Yliopisto ja kurssit:

Mä käyn ylikoolissa pro Opiskelen yliopistossa

vi Ma käin ülikoolis

Mun tarttee käydä õppetoolilla pro Mun tarttee käydä laitoksella

vi Ma pean õppetoolis käima

Mulla alkaa latina keele tunti pro Mulla alkaa latinan tunti

vi Mul algab ladina keele tund

Mulla on huomenna eksami pro Mulla on huomenna tentti

vi Mul on homme eksam

Kurssi kestää kolme semesteriä pro Kurssi kestää kolme lukukautta

vi Kursus kestab kolm semestrit

Sen esseen tähtiaika oli jo pro Sen esseen palautuspäivä oli jo

vi Selle essee tähtaeg oli juba

Ylikoolilla ei tänään ollutkaan luentoa pro Yliopistolla ei tänään ollutkaan luentoja

vi Ülikoolis ei olnud täna loenguid

No se sisäänjohdatuskurssi alkaa huomenna pro Johdantokurssi alkaa huomenna

vi Sissejuhatuskursus algab homme

Arkielämä:

Mä asun Vallikraavitänavalla pro Mä asun Vallikraavinkadulla

vi Ma elan Vallikraavi tänaval

Las mä mietin pro Anna mä mietin

vi Las ma mõtlen

Tänne saa parkita autoja pro Tänne saa pysäköidä autoja

vi Siia võib autosid parkida
Tavataan Raekoja platsilla pro Tavataan Raatihuoneento-
rilla

vi Kohtume Raekoja platsil
Lähden tiipurilla Suomeen pro Lähden kantosiipialuksella
Suomeen

vi Sõidan tiiburiga Soome

Lainauksia on myös **viron puhekielestä:**

yhikas 'opiskeliijaasuntola', vi *ühikas*
ratikka 'lämpöpatteri', vi *radikas*
jopu 'hölmö', vi *jobu*

Virossa ja suomessa on paljon sanoja, joiden muoto on sama (tai lähes sama), mutta **semantiikassa** on eroja. Pulmasanakirjat ja viron oppikirjat hauskuttelevat opiskelijoita esimerkeillä virolaisista, jotka tilaavat Suomessa kahvilassa maitoa (vi *piim*) ja nakkeja (vi *viinerid*) ja joutuvat syömään piimää ja viinereitä. Kielenhuolto varoittaa vironpuhujia hiipivistä fennismeistä: virolainen sana vaihdetaan suomalaiseen, vaikka vaihto on perusteeton ja virossa on jo samalla denotaatilla toinen ilmaisu. Vaihto aiheuttaa semanttisia ongelmia, koska käyttöön otettu sana tunnetaan myös virossa, mutta eri merkityksessä. Urheiluuutisen otsikko *Eesti hävis* merkitsee ainakin eteläviroalaiselle 'Eesti hukkui' eikä 'Eesti hävisi', (katso myös Erelt 1995). Senkaltaista merkityksellistä hämäryyttä aiheuttaa viro suomalaisopiskelijoidenkin puheessa:

Mä elän vuokralla Tiigillä (=Tiigikadulla) pro Mä asun
vuokralla Tiigillä

vi Ma elan Tiigi tänavas

Kävin eilen hakemassa elämislupani pro Kävin eilen hake-
massa oleskelulupani

vi Käisin eile elamisluba saamas

Ja pää pestiin pro Ja hiukset pestiin

vi Ja pea pesti puhtaks
Mutta mitä ääntä tekee pöllö? pro Mutta mitä pöllö sanoo?
vi Aga mis häält teeb öökull?
En minä tiiä mikä siulla oli vikana pro En minä tiiä, mikä
siul oli hätänä
vi Ma ei tea, mis sul viga oli
Se on pyhäpäivänä kiinni pro Se on sunnuntaina kiinni
vi See on pühapäeval kinni
Mä saatan eksyä nyt pro Mä saatan olla väärässä nyt
vi Ma võin nüüd eksida
Tapahtuu huvittavia asioita pro: Tapahtuu mielenkiintoi-
sia asioita
vi: Juhtub huvitavaid asju
Mä söitan kotiin huomenna pro Mä matkustan kotiin huo-
menna
vi Ma sõidan homme koju.

Vaikeuksia aiheuttavat **modaaliverbien saada ja voida** merkityskenttien erot ja samanlaisuudet suomen ja viron välillä sekä **tulevaisuuden ilmaisu** (katso myös Tragel-Mikkilä 1994 ja Sang 1993):

Isi ei saa, isin pitää siivota tuo olkkari pro Isi ei voi
vi Issi ei saa
Saat sä tulla? pro Voit sä tulla?
vi Kas sa saad tulla?
Ei siihen niin pienelle paperille saa piirtää ollenkaan pro Ei
siihen niin pienelle paperille voi piirtää ollenkaan
vi Nii väiksele paberile ei saa üldse joonistada
Se ei saa sen takia, kun sillä on jalka paketissa pro Se ei voi
sen takia, kun sillä on jalka paketissa
vi Ta ei saa sellepärast, et tal on jalg kipsis
Sait sä jo terveeks? pro Tulit sä jo terveeks?
vi Kas sa said terveeks?

Lopuksi

Suomen ja viron kohtaaminen Tartossa on isojen kielikontaktien pienoismalli, jossa kielten lähisukulaisuudella on tärkeä rooli. Viron vaikutuksia suomalaisopiskelijoiden äidinkieleen tutkiessaan huomaa interferenssien jakautuvan heidän puheessaan epätasaisesti. Sanasto muuttuu nopeammin. Lisäksi viro tukee puhesuomen tapahtumassa olevia rakenteellisia muutoksia. Käyhän kielihistoriastakin ilmi sanaston innovaatiovalmius, kun taas rakenteelliset muutokset tarvitsevat enemmän aikaa.

KIRJALLISUUS

- Erelt, Tiiu 1995: Soome keele kütkes. – Keel ja Kirjandus 1. 9–19.
- Huumo, Tuomas 1994: Näkökulmia suomen ja viron sanajärjestyseroihin. – Lähivertailuja 8. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Hailuodossa 7.–9.5. 1994. Toim. Helena Sulkala ja Heli Laanekask. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 40. Oulu. 21–40.
- Klaas, Birute 1996: Similarities in Case Marking of Syntactic Relations in Estonian and Lithuanian. – Estonian: Typological Studies I. Ed. by Mati Erelt. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 4. Tartu. 37–62.
- Korhonen, Mikko 1980: Über die struktural-typologischen Strömungen (Drifts) in den uralischen Sprachen. – Congressus quintus internationalis fenno-ugristarum. Turku, 20–27. VIII 1980. Pars II. Sessiones plenares. Turku.
- Metslang, Helle 1994: Grammatikaliseerumisest eesti ja soome keeles. — Lähivertailuja 7. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Tammi Valkamassa 5.–7.5.1993. Toim. Karl Pajusalu ja Valma Yli-Vakkuri. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 44. Turku. 9–33.
- Sang, Joel 1993: Uhkaako suomen kieli viroa. – Kieliposti 3. Helsinki. 16–19.
- Skutnabb-Kangas, Tove 1988: Vähemmistö, kieli ja rasismi. Helsinki.
- Tael, Kaja 1988: Sõnajärjemallid eesti keeles (võrrelduna soome keelega). Preprint KKI-56. Tallinn.

- Tragel, Ilona – Mikkilä, Margit 1994: Suomen ja viron saada- ja voida-verbien vertailua kognitiivisesta näkökulmasta. – Lähivertailuja 8. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Hailuodossa 7.–9.5. 1994. Toim. Helena Sulkala ja Heli Laanekask. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 40. Oulu. 114–123.
- Uuspõld, Ellen 1992: Sise- ja väliskohakäänded lokaaladverbiaali väljendajatena. – Lähivertailuja 6. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Mekrijärvellä 10.–11. 4. 1992. Toim. Hannu Remes. Kielitieteellisiä tutkimuksia. Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, N:o 27. Joensuu. 79–85.